

आदिवासी जनजाति: चेपाङ

अति सिमान्तकृत समूह

संस्था: नेपाल चेपाङ संघ, केन्द्रिय कार्य समिति, ललितपुर ।

मकवानपुर, चितवन, गोरखा, धादिङ जिल्लाको विकट खोच, पाखापखेरा र पहाडी भागमा बस्ने मंगोल वर्णका चेपाङहरू, अत्यन्तै पिछडिएका आदिवासी जनजातिमा पर्दछ । उक्त मुख्य चार जिल्लाहरू बाहेक लम्जुङ र तनहुँ जिल्लाहरूमा पनि छिटफुट रूपमा बसोबास गरेको पाइन्छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार चेपाङ जातिको जनसंख्या ६८,३९९ रहेको छ । यिनीहरू राप्ती नदीको उत्तर, त्रिशुली पूर्व महाभारत पर्वत वरीपरीका रैथाने हुन भन्न सकिन्छ । यी क्षेत्रका श्रृंखलाका नाम, ठाउँ, बसोबास क्षेत्र, भीर, पहरा, नदीनाला आदिका नामहरू चेपाङ भाषामा नामाकरण भएको आधारमा यिनीहरू यस क्षेत्रका आदिवासी हुन भन्ने आधार प्रशस्त पाइन्छन् ।

यिनीहरू आफ्नै चेपाङ मातृभाषा बोल्दछन् । जनगणना २०६८ अनुसार चेपाङ भाषा बोल्नेको संख्या ४८,४७६ रहेको छ । यो भोट बर्मेली भाषा परिवारमा पर्दछ । चेपाङहरूको परम्परागत धर्म प्राकृतिक धर्म हो । यसले प्रकृतिलाई सृष्टिकर्ता, पालनहार र संरक्षक मान्दछन् । यिनीहरू आफ्नो वरिपरि रहेका सिमेभुमे, देवी देउराली, पहाड पर्वत नै शक्तिका स्रोत हुन भनी पुजा गर्ने गर्दछन् । चेपाङहरू परम्परागत दैवी शक्तिमा विश्वास गर्दछन् । उनीहरू घर भित्र अग्निपूजा, कुलपूजा (वायुपूजा), सिमेपूजा, भुमेपूजा, गोठपूजा, थानीपूजा, आइतबारे पूजा आदी गर्दछन् । सन्सारी पूजा र छोनाम पर्व समुदाय वा समूहमा मिलेर गर्दछन् । छोनाम "न्वागी" लाई चेपाङहरूले सबैभन्दा ठूलो धार्मिक पूजाको रूपमा मनाउँदछन् । नेपाल चेपाङ संघको पहलमा छोनामलाई भदौ २२ गते राष्ट्रिय पर्वको रूपमा मनाउन थालिएको छ । यिनीहरूको आफ्नै पूजारी हुन्छन् जसलाई "पान्दे" भनिन्छ ।

चेपाङहरूको जीवनयापन अत्यन्तै कठोर छ । चेपाङहरू भीरपाखामा बस्ने भएकोले खेती किसानबाट उत्पादन ज्यादै कम हुन्छ । यिनीहरू खेतीपातिका लागि भीरपाखामा खोरिया लाउने गर्दछन् । कृषिबाट अपुग हुने हुँदा बनजङ्गलमा कन्दमूल, बनस्पति, पशुपंक्षी, माछा आदीबाट खानको लागि परिपूर्ति गर्ने गर्दछन् । यिनीहरू शिकार खेल्न दक्ष हुन्छन् । चिउरी यिनीहरूको महत्वपूर्ण बनस्पति हो ।

चेपाङ जातिको आफ्नै परम्परागत भेषभूषा छ । वृद्धा पुरुषहरूले धोती कछाडका साथै कमिज, सुरुवाल र इष्टकोट लगाउने गर्दछन् । महिलाहरूले फरिया, गुन्यू, चोलिया र पुटकी लगाउने गर्दछन् । गरगहनाको हकमा गोलो आकारको नाकमा बुलाकी लगाउँदछन् ।